

Árulkodó ujjnyomok

Dr. Cseplák György könyvéről

Határidős munkáim miatt egy jó hétig nem jutott időm könyvekre. Amikor ebben a kellemesen felajzott pszichés állapotban végre vállalkozhattam a nyugodt, odafigyelő olvasásra, mint egy nagy – az előzetes ismereteim alapján különleges élményt kínáló – kalandra, jószerivel egy szuszra elolvastam Cseplák György: *Árulkodó ujjnyomok* című, *Vallatóra fogott kőkori csepepek* alcímet viselő könyvét. Aztán újra meg újra kezembe vettem, s mivel találva éreztem magam, többször is elolvastam az ajánlósorokat, amelyeket a hátsó borítón prof. dr. Kárpáti Sarolta jegyzett, többek között imígyen:

„Hányan álmodunk arról, ami megvalósult e kötetben: szakmai visszavonulásunkkal megkezdődik az igazi élet, amikor vágyaink, elfojtott képességeink majd teret nyernek. És milyen kevesen valósítjuk meg mindezt.” Dr. Cseplák György nyugalmazott bőrgyógyász-főorvosnak azonban sikerült. Méghozzá úgy, hogy eredeti hivatását részmunkaidőben és magánpraxisában még napjainkban is teljes odaadással gyakorolja. Nyugdíjba ment, de nem vonult vissza. Évtizedek óta hódol egykori hobbijának, ma már inkább mondhatjuk – új tudományágának. Hogy stílszerű legyek: beleásta magát a régészet tudományába.

S mielőtt a recenzor most már érdemben is megszólalna belőlem, kell tennem még egy alapvetést. Ha már elkotyogtam, hogy a szerző régi, nagyra becsült ismerősöm, le kell szögezzem,

ez az érintettség korántsem jelent egyben elvtelen elfogultságot. Ugyanakkor a közelebbi, személyes ismeretség segít bemutatni a szerzőt, megérteni és megértetni, hogy főhivatású, elkötelezett orvosként miért is vállalkozott régészeti kutatásokra? Vagy, ahogy némi leegyszerűsítéssel mondta nekem: hogyan kötött barátságot a gölöncsérekkel? (Gölöncsér vagy másképpen göröncsér – tájszó, ismertebb megfelelője: faze-kas.)

És ami ettől fontosabb, a messzi múltbeli kalandozásból, a késő réz- és újkőkor kincseinek kutatásából, a 8 ezer évvel ezelőtt élt emberekkel való virtuális kapcsolatból, dr. Cseplák György bőrgyógyász és kozmetológus szakorvos munkássága nyomán hogyan született egy új segédtudomány, illetve interdiszciplináris tudományág: az archeodermatológia. (Archeo: görög eredetű, szóösszetételek előtagjaként az utótag ősi, régi, régészettel kapcsolatos voltára utal. Dermatológia: görög eredetű szó, magyar megfelelője bőrgyógyászat.)

Dr. Cseplák György eredeti orvosi szakterületén és hobbi- vagy inkább határterületi szférájában, a régészetben elért eredményei magas szintű szakmai tudásának, felkészültségének, permanens önképzésének, évtizedeken át bulldogszorgalommal végzett kutatásainak, kivételes kitartásának és végtelen türelmének köszönhetőek.

Az elért eredményekkel kapcsolatban meg magam is úgy vagyok, ahogy

azt a szerző barátja, dr. Trogmayer Ottó, ny. múzeumigazgató, egyetemi tanár megfogalmazza: „A tudományok új eredményei csak akkor szülehetnek, ha a kutatók lelkük és szellemük minden zugát a felismert kérdés megoldásának szolgálatába állítják. A szorgos munkával így létrehozott új eredményeknek pedig mindig szerteágazó mellékágai is vannak, amelyek új utakra készítetik az ismeretlen felé vágyókat.”

A szerző *Szíves meghívás* című, mintegy bemutatkozásnak is szánt, jó két oldalas prologjában először gyermekkorára utal, hogy aztán azt összekapcsolja a régészettel. „A régészetet azért szeretem, mert miközben az előkerült tárgyakat nézegetem, akárcsak gyermekkoromban, megelevenedik a régmúlt... Amikor az edényeken hagyott kéznyomokat nézegettem, azon kaptam magamat, hogy személyes ismeretségbe kerültem az újkőkori és a késő rézkori edények készítőivel... Elkísértem őket harcaikba, csodálhattam bátorságukat, amikor otthonaikat védelmezték. Láttam mindazt, ami 7–8000 éve elmúlt, mindazt, amiről edényeik, tárgyaik meséltek...”

Erre az álomszerű időutazásra hívja meg a szerző az olvasót, aki, ha már kezébe vette a könyvet és idáig eljutott, aligha tud ellenállni a szíves invitálásnak. Ugyanakkor a kíváncsiságon kívül motiválhatja némi szkepszis is. Felmerülhet benne, hogy az álomból lesz-e ébredés, vagy minden a képzelet játéka marad? A könyvben aztán dr. Cseplák György ezekre, és sok más felmerülő kérdésre is adekvát válaszokat ad.

A szerző vizsgálódásainak „első álomása”, a könyv első fejezete Salgótarján, közelebbről is a Pécskö-hegy. E részben bepillantást nyerhetünk az évezredekkel ezelőtti Tarján topográfiai

viszonyaiba, az ott élő emberek kultúrájába. Megismerkedhetünk az őstörténeti korok elnevezésével, közülük részletesebben a „bennünket érdeklő” rézkor jelentőségével, s megtudjuk, melyik is „Az a bizonyos ujjlenyomat, melyből ez a könyv született” Az ujjlenyomat látványa lenyűgöző! A régmúlt üzenetét tartottam a kezemben, olyan valakinek az ujjlenyomatát nézhettem, aki úgy 220 nemzedéknyivel előttünk élt ott, ahol én álltam. (A nemzedékváltás idejét 25 évvel számolják.)”

És ettől kezdve Cseplák György, a bőrgyógyász főorvos megkezdi időutazását a régmúltba, hogy ott aztán már inkább régészként megszólaltassa a régi idők tanúit – az edényeket és cserepeket, a cserepek töredékét. Magához veszi orvosi szerszámain – bocsánat: eszközeit –, a titokzatosnak tűnő lupét és ikertestvérét, az ijesztően hangzó fotodermatoszkópot, az ismerős digitális fényképezőgépet, a már kiöregedő, de hasznos Bürker-kamrát és ki tudja még milyen más csodatevő szerkentyűket.

A nélkülözhetetlen segédeszközökön túl már „csak” szakmai segítségre, muzeológusok szakértelmére, más szakmák közreműködésére, konzultációkra, sziszifuszi munkára, végtelen türelemre volt szükség. Így aztán már a könyv ezen részében is sok mindent megtudhatunk a kultúrák lényegi jegyeiről, például a rézkori ember mindennapi életéről, az agyagedények „bájos” formavilágáról, az ujjlenyomatok kriminalisztikai hasznáról. Végül, de nem utolsósorban, megismerkedhetünk a cserepeken lévő ujjlenyomatok és körömbenyomatok vizsgálatának szerző által kidolgozott módszereivel.

Szeged a vizsgálódások második helyszíne a könyv második fejezetében.

Megtudhatjuk, mi látható a Móra Ferenc Múzeumban kiállított újkőkori

cserepeken. Tudnivalókkal találkozunk a titokzatos újkőkorról, részben új ismeretekkel a homo sapiens világhódításáról, az emberiség történetének egyes korszakairól és számos más múltbeli misztikumról. Például az újkőkori ember hitvilágáról, húsfogyasztási szokásairól, szépérzékéről, a balkezesség jelentőségéről, körmeiről, egészségi állapotáról – egyszóval a leghétköznapibb dolgokról, ám csupa olyanról, amelyről egyáltalán – vagy ilyen mélységben és közelítésben – nem volt tudomásunk.

A könyv még további három fejezetben tárja olvasói elé Cseplák doktor ismereteit. Először a tapolcai múzeumi kutatásainak eredményéről számol be részletesen és érdekfeszítően, pihentetőként szánva egyik új módszerének bemutatását, amellyel az újkőkori embernek megmért körömnagyságából egy matematikai apparátus – elsősorban a korrelációs számítás – alkalmazásával következtet a kézujjcsontok nagyságára, utóbbiakból pedig a testmagasságra.

A negyedik fejezetben a korabeli edénykészítés technikájába és fortélyai-ba enged betekintést a szerző, és amelyben többek között Dianovszki Gyula salgótarjáni mérnök, egyik nagyipari üzemünk egykori igazgatója elemzi az edények vegyi összetételét. A pároldalas zárófejezet is tartogat unikumot: a ma is nagyon divatos testfestés feltételezhetően újkőkori elődje egyik szerzőszámával, a pecsétlenyomóval ismerkedhetünk meg.

Az Utószóban a szerző megköszöni az olvasó részvételét és társaságát az időutazásban, és az esetleg felébresztett kíváncsiságának autodidakta módon való kielégítésére biztatja. Így többek között arra is, hogy tanulmányozza azt a gazdag, magyar és külföldi tudományos művekből, értekezésekből álló szakirodalmi összeállítást, egyben hivatkozás-gyűjteményt, amelyből maga is merített könyvének megírásához.

Cseplák György magas színvonalú gyakorló orvosi munkája mellett, három évtizedes, talán csak hobbinak induló, önként vállalt, nagy lelkesedéssel és teljes odaadással végzett határterületi kutatómunkájának eredményeként felemelő élménnyel ajándékozta meg a szakembert és a laikus olvasót egyaránt.

Ezt támasztotta alá a könyv Budapesten 2005. szeptember 30-án megtartott szakmai bemutatója is. Megnyitójában dr. Trogmayer Ottó professzor kiemelte, hogy a szerző munkásságának nyomán új tudományág született, az archeodermatológia, amelyet a hazai és a külföldi régészek már fel is használnak közleményeikben. Dr. Pap Ildikó, a Természettudományi Múzeum Embertani Tárának igazgatója pedig hosszabb szakszerű méltatásában többek között felhívta a figyelmet a szerző által leírt módszerek, és a kutatásokból levont következtetések fontosságára is.

(Budapest, Semmelweis Kiadó, 2005.)